

Synvärlden

Nr 1 2007

Tidskrift för fakta, debatt och utveckling kring synskaderehabilitering

Mia Karlsson och Gun Olsson, två av förgrundsgestalterna på FFS' studiedagar, s 4

Workshop i O&F, sid 17

O&F i Hongkong, sid 24

Ges ut i samarbete mellan
Synskadades Riksförbund – SRF,
Föreningen För Synrehabilitering
– FFS och Specialpedagogiska
institutet, Resurscenter syn i
Stockholm och Örebro.

Redaktion:

Jan Wiklund (redaktör)
tel direkt 08-39 92 98
Lena Söderberg (ansv.utg)
tel 060-18 78 52

Postadress:

Nya Synvärlden
SRF, 122 88 Enskede

Fax:

08-39 93 22

e-post:

jan.wiklund@srfriks.org

2007 kommer Nya Synvärlden ut
med fyra nummer

Manusstopp

8 maj 2007

Tidningen kommer ut på svart-
skrift, kassett, diskett och epost.
Adressändringar och nya prenu-
merationer anmäls till
SRF, Registret, 122 88 Enskede,
tel 08-39 90 00.

OBS! För prenumeranter som vill
ha tidningen till hemadress krävs
uppgift om personnummer.

Skicka gärna ditt bidrag till tid-
ningen på epost. Redaktionen
förbehåller sig rätten att korta ner
och redigera insänt material.
Artiklarna läggs dock oftast in
oredigerat och författaren ansvar-
ar själv för innehållet.

OBS att digitalbilder kräver hög
upplösning.

Redaktionen skickar ett varmt
tack till alla som medverkat med
material i detta nummer!

ISSN 1401-4742

Innehåll

FFS-nytt	4
Syntespresentationer på studiedagarna	4
Även strokepatienter behöver synträning.	6
Gammal huskur befunnen verksam.	7
Samma synnedsättning, olika syn	8
FFS' nya styrelse.	10
Årets FFS-are	12
Nyenkel trend i hjälpmedelsvärlden	13
Landet runt	15
Studiecirkel via skype	15
Dela och utveckla kunskap: workshop i O&F	17
Se-mer inspirerade träffar för lite större barn	20
Forskning	21
Dansbaserad träning förbättrar O&F	21
Pris för forskning om synskador	22
Att följa fingerrörelser vid punktläsning.	23
Svår användbar hjälpmedelsguide.	23
Synutblickar	24
Orientering och förflyttning i ett inkluderande samhälle.	24
GPS i nord, käpp i syd	27
Delaktivhetsbarriärer i en visuo-centrisk värld	28
Debatt	30
Örnar hotar nordisk synpedagogik	30

FFS — Föreningen För Synrehabilitering

Ordförande:

Lena Söderberg
tel 010-486 96 63, epost lena.soderberg@lany.amv.se

Kansli:

c/o Optikerförbundet, Karlbergsvägen 22, 113 27 Stockholm
Kanslist: Gunilla Dagerman
tel 08-612 89 60, fax 08-612 56 90
epost ffs.kansli@telia.com - webbadress www.ffa.se

Kom ihåg att betala in medlemsavgiften!

För att bli medlem gå in på www.ffa.se och länken "bli medlem!".

Fyll i formuläret så kommer en faktura på medlemsavgiften 250:-
Organisationsnummer 85 72 05 – 8199

Arrangemang trots kärva tider

FFS är ett unikt nätverk där alla verksamheter inom synrehabilitering ryms med stort utrymme för samarbete och samverkan. Föreningen har 2007 ca 300 medlemmar men vår vision och målsättning är att alla som arbetar inom fältet ska vara med – är vi fler kan vi göra mer och påverka i högre utsträckning.

FFS Fortbildningsdagar i Kalmar har just genomförts med en mängd intressanta föreläsningarna där kollegor beredvilligt delade med sig av sina erfarenheter och kunskaper. Vi är särskilt glada för samarbetet med Hjälpmedelsinstitutet, som gjorde det möjligt för oss att ta del av flera olika Syntesprojekt, samt också våra utställare för deras medverkan och visning av nya och aktuella synhjälpmedel.

Läs mer om konferensen i detta nummer och gå in på hemsidan www.ffs.a.se för att hitta material. På hemsidan finns också ett bildgalleri!

Ett problem som föreningen upplever när det gäller fortbildning, arrangemang och konferenser är att det strama ekonomiska läget inom de olika verksamheterna i landet, inte medger att man deltar i mer än ett arrangemang per år – eller än värre att man inte kan delta alls. Detta är en tråkig trend som kommer att påverka utvecklingen av syn-

rehabiliteringen negativt när vi får färre mötesplatser för erfarenhetsutbyten och kunskapspåfyllnad. Frågan känns angelägen att arbeta vidare med.

2009 är det Sveriges tur att hålla den Nordiska Kongressen i Synpedagogik. FFS har åtagit sig att genomföra arrangemanget och fick vid årsmötet i uppdrag att tillskapa en arbetsgrupp med den nordiska kongresskommittén samt representanter från olika verksamheter inom synområdet i landet. Tänkbar plats för Kongressen är Malmö och vi ser fram emot ett spännande arrangemang med stort deltagande från Sverige!

Eftersom jag till vardags arbetar som synpedagog inom den arbetsinriktade rehabiliteringen känns arbetsmarknadsfrågor särskilt angelägna. Den 22 mars kom regeringens arbetsproposition där man har som sitt viktigaste mål att prioritera arbetslinjen och att minska utanförskapet i samhället. Det saknas dock direkta åtgärder och anvisningar hur detta ska ske. En nyskriven rapport från Arbetslivsinstitutet visar att i januari i år har bara drygt 40 % av personer med synskada förvärvsarbete. Många möts också i hög utsträckning av negativa attityder och fördomar när man söker arbete.

Arbetsförmedlingen ska omorganiseras och de riktade medel som tidigare funnits för arbetsinriktad rehabilitering för personer med synskada är borta. Grundtanken är att personer med funktionsnedsättning i princip ska erbjudas samma service som ”andra” och i första hand ha kontakt med sin handläggare på det lokala arbetsförmedlingskontoret. ”Specialister” för olika funktionshinder ska fungera konsultativt mot handläggarna. De speciella enheterna (AF Rehab syn) för personer med synnedsättning kommer att förändras och minskas när större regioner bildas.

Detta gör inte att vi kommer ett steg framåt, när det finns ett stort behov av riktade insatser och många som behöver individuellt stöd för att få, finna och behålla ett arbete!

Till sist ett stort TACK till de avgående styrelsemedlemmarna Gun Olsson, Christina Westerberg och Anette Ek för deras engagemang i föreningen som vice ordförande, sekreterare respektive kassör.

Lena Söderberg
Ordförande
lena.soderberg@lany.amv.se

Syntespresentationer på studiedagarna

Årets studiedagar på hotell Witt i Kalmar blev något av det mest ambitiösa hittills.

Första dagen redovisades ett antal Syntesprojekt. Flera av dessa har redan beskrivits i Nya Synvärlden men presentationerna gav givetvis FFS' medlemmar möjlighet att ställa direkta frågor till de ansvariga.

Till dessa hörde *BUMSIK – Barn och ungdomar med synskada i Kalmar län*, som presenterades av avgående vice ordförande Gun Olsson som också var värd för hela arrangemanget. Den som vill friska upp minnet kan läsa Nya Synvärlden 2006/3.

Huvudpoängen är att ungdomarna och deras föräldrar är helt nöjda med vad de får från syncentraler, kommun och Sit individuellt, men att samordningen inte fungerar alls – vilket inte nog ofta kan framhållas för övrigt.

Annika Rehn presenterade sc Lunds undersökning av samspellet mellan barn med grav synnedättning och deras föräldrar. Den undersökningen kan man läsa mer om i Nya Synvärlden 2006/4. Den handlar om hur man kan kompensera för barnets svårigheter att få tidig kontakt, genom att föräldern använder mer prat och mer taktila

Monica Svedesjö och Anna Karin Tjärnström, Syncentralen Västerbotten, presenterar DUVA-projektet.

kontakter.

Men Annika kunde nu också annonsera ut den utbildning hon och Katrin Bernstad bedriver för de syncentraler som så önskar. Kontakta gärna Annika på sc Lund om ni är intresserade. Umeå, Halmstad, Örebro och Stockholm har redan beställt.

Även Sc Stockholms film om grupprehabilitering är i hög grad tillgänglig för syncentraler och andra intresserade, och efter Maud Hägers föredrag och filmvisning utbröt en rusning efter exemplar.

– Vi vill visa vad man kan göra, sa Maud, och vad jag kan säga är att många har inspirerats för att filmen visar positiva exempel.

Grupprehabverksamheten

har funnits i tio år och riktar sig till gravt synskadade i åldrarna 20-65 år. Men innehållet är sådant att åtminstone fullt friska pensionärer skulle ha nytta av det: att märka upp med punktskrift, att gå över ett övergångsställe. Poängen är att man utnyttjar grupptricket för att folk ska våga göra saker som de annars kanske skulle dra sig för.

Fyra gånger 8-9 veckor håller man på. Verksamheten är unik, menar Maud, men möjligheten att kopiera den finns alltså.

DUVA-projektet i Västerbotten *Datasynhjälpmedel, utvärdering, vuxna*, handlar om hur vuxna som fått datorhjälpmedel har använt dem. En artikel finns i Nya

Synvärlden 2006/1. Sen dess har dock mycket hänt, berättade Monica Svedesjö.

– Det är positivt att så många använder datorn dagligen, säger hon. Mycket mer än befolkningen i stort.

Den utbildning syncentralen har bjudit på är inte stor; däremot har de flesta hittat andra utbildningar.

– Jag hoppas utvärderingen kan användas för att påtala behovet av datorhjälpmedel i andra landsting, säger Monica.

Den optiska forskningen vid Kalmar högskola beskrevs av nyinflyttade kalmarbon Jörgen Gustafsson. Jörgen har ju tidigare forskat om perifert seende hos makulapatienter på Certec i Lund. Men nu finns möjligheten att dra in nya doktorander i frågan, delvis med syntespengar.

– Vissa patienter klarar perifert seende bättre än andra, sa Jörgen, men vi vet inte varför. Vi vet inte heller hur stor effekt optisk korrektion har. Är det någon idé att byta glasögon? Kan vi hitta värden på när det är nån vits att göra det? Och varför råder så stort motstånd bland nysynskadade att titta nära objektet?

Nu väntar man bara på teknisk utrustning.

Slutligen berättade Annika Södergren från sc Falun och Birgitta Andersson från Primärrehab Falun dagen därpå om dalaprojektet, som inne-

Filmen om grupprehab kan beställas från Sc Stockholm, Box 139, 125 23 Älvsjö.

bär att friska äldre med färsk makuladegeneration får sin rehabilitering från primärvården. Även detta beskrivs utförligt i Nya Synvärlden 2006/3.

– Det blir lång väntan för patienten om vi måste åka på hembesök från syncentralen, sa Annika. Det är bättre att primärvården som ändå oftast känner patienten kan skriva ut enkla hjälpmedel och träna in dem.

– Dessutom kan man ta upp annat samtidigt, sa Birgitta. En gammal dam hade brutit armen och blivit helt hjälplös. Vid hembesöket upptäckte vi att hon hade makuladegeneration och inte kunde läsa instruktionerna men efter en kurs blev hon fullt återställd.

Nu ska man se till att patienterna kan gå till närmaste optiker för att få optiska hjälpmedel, och skriva in i vårdkedjan vilka patienter primärvården ska ta. Syftet

är att var och en gör det den är bäst på, inte att skapa osäkerhet.

JW

Annika Södergren och Birgitta Andersson presenterade sina erfarenheter från syntesprojektet i Dalarna

Även strokepatienter behöver synträning

Synpedagoger kan göra nytta lite varstans, ansåg Gunvor Wilhelmsen från Norge. Inte bara på syncentraler utan också bland strokepatienter och dyslektiska barn.

Gunvor är Norges första doktorerade synpedagog. Hennes intresse för att studera folk som fått sin synförmåga störd av stroke – eller slag som det heter på gammal god norska – väcktes inte minst, tycks det, av att syncentralerna är ännu mer fixerade på hjälpmedel i Norge än i Sverige. Det till och med heter hjälpmedelscentraler. Synträning har kommit väldigt i skymundan.

Strokepatienter kan ha många synbesvär. Sektorer av bilden kan ha fallit bort. Ögonens små scanningrörelser – sackader – kan ha blivit störda så att ögat står och slår hela tiden. Ljus- eller färgkänsligheten kan vara nedsatt. Eller man kan se utan att uppmärksamma – patienten kan se en bil närma sig men uppleva det som att den står still.

Mycket av detta kan avhjälpas med träning, upptäckte man redan under första världskriget när man fick ta hand om hjärnskadade soldater.

– Det kan gå otroligt fort,

Gunvor Wilhelmsen höll en intressant föreläsning utifrån sin forskning kring synträning efter stroke. Här i samspråk med Catarina Hägg och Catarina Reinestam Nelander från styrelsen.

sa Gunvor. Man kan lära sig utnyttja det som är friskt och lära sig läsa – ibland kan till och med språkförmågan förbättras av synträning. Syntekniska hjälpmedel har begränsad nytta, träning är mycket viktigare.

Hur gör man? I princip presenterar man ord på en skärm under bråkdelen av en sekund och ber patienten läsa upp dem. Inte mer än så. Detta pågår en timme om dan i några veckor. Ibland måste man också ”lära av” felaktiga huvudställningar.

På så sätt stärker man ögonmotoriken, skärper uppmärksamheten och i några fall också förbättrar synfältet.

Synundersökningar borde göras mycket oftare, tyckte Gunvor. På så sätt kan man upptäcka hjärnskador som t.ex. tumörer. Och man kan upptäcka barn vars lässvårigheter beror på dålig ackommodation.

– ”Ena ögat vill alltid glida neråt mot sidnumret” sa en av mina patienter. Ett typiskt exempel på ögonmotoriska problem. En annan elev som hade avskrivits som hopplös blev stjärnelev genom att lära sig läsa med ena ögat.

Gunvor Wilhelmsens avhandling kan köpas som bok med titeln *Å se er ikke alltid nok – synsforstyrrelser etter hjerne-skader og mulige tiltak.* JW

Gammal huskur befunnen verksam

Man har behandlat glaukom med trycksänkande medel i hundra år. Men först nu vet man att det fungerar.

– Vi vet mycket bättre nu än för fem år sen hur glaukom ska skötas, sa Anders Heijl från Universitetssjukhuset i Malmö. Detta borde ha reformerat hela glaukomsjukvården, men det har det inte gjort.

Tidigare fanns en massa vanföreställningar om glaukom. Man antog att högt tryck var detsamma som glaukom, men det gör det inte, de flesta med övertryck har inget glaukom. Sen trodde man att högt tryck ledde till glaukom men det gör det inte heller, nödvändigtvis.

Ögonläkarna har alltid framhärdat med att ge trycksänkande medel mot glaukom – utan att ha några bevis för att det hjälpte. – Det är svårt att vara entusiastisk över behandlingar utan att veta om det hjälper, sa Anders. Och lika svårt är det att begära pengar till dem.

Så 1992 började ett stort forskningsprojekt på Universitetssjukhuset, med pengabidrag från USA, som syftade till att ta reda på om behandlingen fungerar.

Svårast var uppenbarligen, om jag förstår det rätt, att hitta så många patienter att det skulle bli statistiskt signifikanta siffror av det. Men till slut fick man ihop 255 stycken.

Resultatet blev att den gamla klassiska trycksänkarmetoden fungerar oklanderligt – utan att man vet varför. Med den dos man använde tog det dubbelt så lång tid för synen att försämrans som om man inte gjorde något. Och om man använde kraftigare trycksänkande medel tog det ännu längre tid.

Dessutom tycks synförsämringen för en patient ske exakt med samma hastighet år efter år. Det går alltså att bedöma mycket träffsäkert hur lång tid det tar innan patientens syn blir märkbart sämre.

Inte minst är den här exakta kvantifieringen nyttig. För det betyder att man kan koncentrera behandlingen till de patienter som behöver det. Det är ingen mening att behandla en sjuttiåring som kommer att få märkbart sämre syn först om femti år.

Ett fel som görs av ögonläkarna är att alla patienter behandlas likadant, sa Anders. De vars syn inte försämrans behöver inte behandlas alls.

Ett annat fel är man bara kontrollerar trycket, trots att vi vet att man kan ha högt tryck och ändå vara fullt frisk. Man borde göra många fler synfältsundersökningar.

Och detta kräver inga dyra maskiner.

Tyvär trodde Anders Heijl inte att sjukvården skulle låta sig reformeras i brådskan, även om jag inte fick klart för mig varför.

Kanske det är alltför byråkratiskt svårt att individualisera behandlingen i ett system som styrs av upphandlingar?

Eller kanske läkemedelsindustrin har sina intressen av att sälja lika mycket medicin till alla?

Hur som helst skulle det säkert ta en generation att anpassa behandlingsmetoderna till rönen.

Och fortfarande vet vi inte vad glaukom beror på.

JW

Samma synnedläggning, olika syn

Alla synnedläggningar upplevs inte som sådana av patienten.

Intyg som uttrycks i siffror missuppfattas ofta. En nedläggning av synen med 50% som det uttrycks av en ögonläkare kan för en del vara verkligt handikappande medan den andre knappt märker det.

Detta var den paradoxala slutsatsen av ögonläkaren Kristina Erikssons pensionsuppsats som hon presenterade på studiedagarna.

– Även en ganska liten synskärpenedläggning kan upplevas som svår, sa hon. Våra avläsningsmetoder är ganska grova. Om de som har läs-svårigheter har det för att de har svårt att uppfatta rörelser kan vi inte mäta det. Inte heller svårigheter att ställa om efter olika ljus går att mäta.

Detta leder exempelvis till att glaukompatienter kan uppleva sig ha full syn ända tills de blir blinda. Medan makulapatienter får orienteringssvårigheter på grund av försämrad ljuskänslighet och bortfall av samsynen.

Sådana här skillnader är specifika för olika ögonsjukdomar, har Kristina upptäckt och sammanfattat i tabeller. RP- och makulapatienter får problem tidigt, glaukompatienter

sent. Och problem varierar också för olika aktiviteter.

Tabellen kommer att finnas på HI.

JW

*“Hur ser du egentligen?”
Informationsmaterial kring
RP, Makuladegeneration,
Glaucom och PVL. Kristina
Eriksson, Ögonläkare, Göte-
borg*

*Rannveig Traustadottir från Syncentralen/Sjonstod
Islands, Reykjavik Åsa Karlsson Lundqvist Resurscenter Syn
Stockholm*

Ovan: Krister Inde i
samspråk med Anders Heijl.
T.v: Från festligheterna

Ovan t.v: Rolf Bergman, Dick Thörn och Nils-Olof
Andersson tar en fikapaus
Ovan t.h: Gun Olssons söner i "Sons of a gun"
spelade härlig musik för oss.
T.v: FFS samarbete med Peter Lorentzon från
Hjälpmedelsinstitutet gjorde det möjligt att flera
intressanta syntesprojekt presenterades.

FFS' nya styrelse

Ordförande

Lena Söderberg (omval) arbetar som synpedagog vid Arbetsförmedlingen Rehabilitering Syn med Jämtlands-, Västernorrlands- och Gävleborgs län som upptagningsområde. Är speciellt intresserad av informations- och kommunikationsteknik – hjälpmedel som kan öppna upp för tillgänglighet i skola, arbetsliv och göra det möjligt att delta i samhället på mer lika villkor. Tycker att arbetsmarknads-, fortbildningsfrågor samt nationellt/internationellt utbyte och samverkan är intressanta områden.
lena.soderberg@lany.amu.se

Vice ordförande

Catarina Reinestam-Nelander (ny på posten) arbetar som anpassningslärare vid Specialpedagogiska Institutet, Resurscenter syn i Örebro. Hon är mycket intresserad av orientering och förflyttning och ser stora möjligheter att genom tidiga insatser utveckla flerfunktionshindrades förmåga till självständighet. Genom handledning och utbildning av olika grupper i samhället, hoppas hon kunna bidra med att åstadkomma en attitydförändring gentemot flerfunktionshindrade. *crn@sit.se*

Kassör

Rolf Bergman (ny på posten)

har sin huvudsakliga sysselsättning att förse synskadade runt om i landet med hjälpmedel som underlättar vardagen. Han arbetar på Iris Hjälpmedel AB som har huvudkontoret i Enskede. *rolf.bergman@hantverk.iris.se.*

Sekreterare

Anita Sjöberg (ny på posten) arbetar som kommunal Synkonsulent i Gotlands kommun. Anita tycker det känns viktigt att arbeta inom FFS för barn och ungdomar som har en synskada med eller utan ett ytterligare funktionshinder. Hur kan man t.ex. förstå sin synskada när man har en utvecklingsstörning? Och hur går det för de små blinda barnen i förskolan? *anita.sjoberg@tjelvar.org*

Ledamöter

Örjan Bäckman (omval) är ansvarig för synutbildningen vid Lärarhögskolan i Stockholm. En av Sveriges första synpedagoger och har arbetat inom synrehabilitering i snart 36 år. Disputerat vid KI på en avhandling om återupprättande av läsförmåga för äldre personer med synsvaghet. Starkt internationellt engagerad med arbete kring specialundervisning och synrehabilitering i u-länder, är styrelseledamot i ISLRR (International Society for Low-vision Re-

search and Rehabilitation) Örjan är särskilt intresserad av att bevaka utbildnings- och fortbildningsfrågor, forskning och internationellt samarbete. *orjan.backman@lhs.se*

Emmelie Reinson

(omval) arbetar som anpassningslärare på Syncentralen i Långbro, Stockholm samtidigt som hon driver ett företag där hon utbildar ledarhundar. Började sin "synbana" 1996 med en hunddressörsutbildning i Sollefteå, med en australisk "Bachelor of Health Science" med inriktning på orientering och förflyttning och dito internationell utbildning till ledarhundsinstruktör. Hennes intresse ligger inom orientering och förflyttning och tycker det bästa som finns är att se en människa med synskada blomstra och bli så självsäker att hon vågar åka tunnelbana själv - eller ge sig ut utan att vara orolig och ängslig. *emmelie.reinson@sll.se*

Ann-Margaret Wikner

Hellberg (omval) är synpedagog och kursföreläsare för rehabiliteringskurser för synskadade på Hagabergs folkhögskola. Mest stimulerad att se hur äldre synskadade i grupp växer och hittar mod att gå vidare. Arrangerar också kurser för synskadade med utvecklingsstörning. Är

Nya i styrelsen. Från vänster Emma Roos, Mia Karlsson, Anna-Karin Tjärnström

övertygad att många fler skulle behöva komma på folkhögskolkurs både synskadade äldre och synskadade med utvecklingsstörning. ann-margaret@hagaberg.fhsk.se

Catarina Hägg (omval) är synpedagog och arbetar på Dalarö Folkhögskola med ungdomar 16-20 år som har en synskada. Är intresserad av barn och ungdomar med synskadas självständighet och delaktighet i skolan och i övriga samhället. Är också särskilt intresserad av orientering/mobility, punktskrift och friskvård. catarina.hagg.dalarno@folkbildning.net

Mia Karlsson (nyval) arbetar på syncentralen i Västervik som synpedagog. Hon arbetar med alla åldrar barn/ungdomar, personer i yrkesverksam ålder och äldre personer. Men är speciellt intresserad av att förbättra samarbetet mellan dem som arbetar kring barn/ungdomar med syn-

skada. mariekarl@ltkalmars.se

Suppleanter

Emma Roos (nyval) arbetar som synpedagog på Syncentralen i Uddevalla. Har en arbetsterapeututbildning i grunden och i januari 2007 avslutades studier i synpedagogik vid LHS i Stockholm. Arbetar framförallt med barn och ungdomar och deras föräldrar, men även en del med rehabilitering av äldre personer med synskada. Arbetar gentemot sju kommuner och ser det som en utmaning att på en liten syncentral arbeta upp en fungerande habiliteringsverksamhet som möter behov från barn med synsvaghet, grav synskada, med eller utan andra funktionsnedsättningar. Tror på mer av nationellt utbyte inom habilitering och rehabilitering av personer med synskada. emma.u.roos@vgregion.se

Anna-Karin Tjärnström Lundström arbetar som synpedagog på Syncentralen i Skellefteå. Hon har lärarutbildning i grunden och startade sin bana inom synrehabiliteringen 1998 som datorpedagog. I januari 2007 avslutades studier i synpedagogik vid LHS i Stockholm. Anna Karin arbetar framförallt med yrkesverksamma samt äldre personer på Syncentralen. Är intresserad av vilka möjligheter den tekniska utvecklingen kan skapa för gruppen synskadade samt även vad man kan uppnå med hjälp av träning och ny teknik i olika situationer. annakarin.tjarnstrom.lundstrom@vll.se

Har du information om kurser, konferenser, utbildningar etc skicka det till oss på ffs.kansli@telia.com så lägger vi ut det på hemsidan www.ffa.se.

Årets FFS-are

Årets FFS-are 2006 blev Birgit Ericsson, nyligen pensionerad från Rc syn Stockholm.

Från den officiella motive-
ringen:

”Birgit tillhör den skara yrkesverksamma som kan beskrivas som svenska pionjärer inom området synrehabilitering. Hon är utbildad specialpedagog och speciallärare och kom tidigt i sin yrkesverksamhet att intressera sig för barn och ungdomar, som trots en grav synskadade visade sig ha användbara synrester. Hon blev tidigt medlem i det tvärvetenskapliga synteamb som etablerades vid dåvarande Tomtebodaskolan. Specialskolan övergick till att bli ett

resurscenter (TRC) och sedermera en del av Specialpedagogiska institutet. Trots organisatoriska förändringar har Birgit hållit fast vid sitt tidigt grundlagda intresse att arbeta med de barn och ungdomar vars synförmåga befinner sig i gränslandet mellan svartskrift och punktskrift.

Hon har alltid bredvilligt delat med sig av sin kunskap och erfarenhet oavsett om det gällt den unga personen med synskada, dennes föräldrar eller lärare, andra pedagoger, studerande eller forskare. Kännetecknade för Birgit är hennes drivkraft att söka vidare och fördjupa sina kunskaper. Ett exempel av många är projektet ”Synprovning av

barn”, där hon utvärderat och sammanställt olika metoder och resultatet varit användbart för alla som arbetar inom området. Förutom det mångåriga engagemanget har Birgit personliga egenskaper som gör henne till en värdig mottagare av utmärkelsen.”

Birgit vill själv betona det stora utbyte hon har haft av att arbeta tillsammans med *olika* yrkesgrupper för en gemensam sak.

– Det är viktigt att göra en riktig kartläggning så att man kan få fram det som är barnets starka sida och som kan användas som kompensation för synskadan, säger hon också.

Birgit har efter pensioneringen bidragit till att lägga upp specialpedagogutbildning en på lärarhögskolan i Stockholm. Men hon har just nu inga fasta planer för hur hon ska använda sin tid.

Om du inte får Nya Synvärlden, kontakta SRF Registret!

OBS Kom ihåg att meddela adressändring om du vill ha tidningen till hemadress :
SRF Registret
122 88 ENSKEDE
Tel: 08-39 90 00”

Nyenkel trend i hjälpmedelsvärlden

Även vid dessa studiedagar presenterades årets hjälpmedelsnyheter.

LVI presenterade *Magnilink Zip*, en bärbar, hopfällbar, batteridriven cctv. Den är kanske inget man tar i handväskan – den väger 8 kg – men definitivt i handbagageklassen. Skärmen är bredare än hög (17”) för att få plats med hela textraden.
www.lvi.se.

Topcons Visolett Makrolux är samma glasbit som förr men har nu fått belysning. Skribolux har dessutom en ställning under så man får plats med en penna att skriva.

Glasögonen *TV max* har kommit ut i en modell med spegelskikt för betraktare, vilket gör att bäraren slipper skylta med jättestora torskögon.

www.topcon.se har tyvärr ingen produktlista vilket är synd.

Icaps punktdisplay *Handytech Modular Evolution* har utrustats med sensorer som känner av när raden är slut. Andra funktioner för taktil kontroll kan ställas in, t.ex.

Gun Olsson tittar på vad Tomas Mårdsjö, Icap, har för nyheter att visa.

Magnilink Zip.

förstoring av datorskärm utan installation och kan således användas på vilket internetcafé som helst.
www.icap.nu.

Polarprints förstöringskamera *Compact+* fungerar som ett förstöringsglas och är inte stort större än så. Förstörar 2-8 gånger.

Alva BC640 är en liten punktdisplay som ändå har

uppläsning efter fördröjning vilket kan användas vid punktinläring.

Usb-pennan *Lightning* ger

PolarPrints förstoringsglas Compact+ i bruk.

god ergonomi. Ansluts trådlöst eller via usb. En valfri tillsats gör den också till anteckningshjälpmedel samt innehåller tal. Vikt 950 gram.
www.polarprint.se.

Idéutveckling och *Insyn* hade gemensam butik där man visade cctv:n *Freedom Topaz 17* resp *19*, som plockas direkt ur paketet och används utan ihopmontering.
www.ideasystem.se.

Baum *Vario Connect 12-40* är en pytteliten punktdisplay som är speciellt användbar för dövblinda som vill använda mobil och skicka och ta emot sms. Kräver mobile speak.

Baum *Supervario 40* har rullar i framkanten som kan programmeras för olika funktioner, t.ex. skrollning eller uppläsning. Man kan också koppla till moduler för exempelvis ljudredigering eller andra program.

Baum *MyStick* var det som besökarna pratade om i korridorerna. Den har väl varit ute ett tag, denna usb-penna med skärmläsare och förstoringsprogram, som inte kräver installation och därför kan användas i vilken dator som helst.

www.insyn.se

Kom i kapp-Rehatek presenterade *Looky*, ett elektroniskt förstoringsglas som går att ha i fickan. Innehåller frysfunction, dvs man kan lyfta upp

bilden och titta på den.

Dessutom fanns en massa leksaker som t.ex. skrivbordet *Paletto* där det går att styra olika funktioner med färgglada knappar.

Ett nytt produktionsortiment för läsapparater kommer efter sommaren.

www.kikre.com/

Tagarno har efter att ha konsulterat äldre användare konstruerat läskameran *Pictor*, som alla extrafunktioner är bortplockade från. Här är det enkelheten som har prioriterats – få knappar, lätt att ställa in läshöjd, och ergonomin passar överallt.

Även skolsystemet *Cobra Duo* har prioriterat enkelheten och har få knappar. Reglagen sitter inte i tangentbordet utan på en dosa vid sidan av. Passar främst för låg- och mellanstadiet.

www.tagarno.se.

Iris Hantverk har också hakat på nyenkelheten med sin mycket enkla talande klocka *Klara*. En enda knapp, ett vred för volymen och inget mer.

Den larmande klockan *Larma* har fem olika larm kan ställas in t.ex. när man ska ta mediciner.

Fjärrkontrollen *Falck Universal* tar över funktionerna i ens vanliga fjärrkontroll och kan styra tv:n.

Teleskopkappen har kommit tillbaka. Sex delar som trycks in i varann.

Det portabla förstorande systemet *Steller Pocket* läser med en kamera. Kan användas för att titta på busstidtabeller, gatuskyltar m.m.

www.butiken.iris.se

Provista är ett nytt företag som visade upp sig själva, samt *Smartview extend*, ny cctv som kan byggas ut eftersom behovet förändras. Från början är det en vanlig svartvit apparat men kan kompletteras med färg samt gardiner, läslinjer, hitta-knapp, autofokus, kalkulator, klocka och koppling till pc m.m.

MyReader 2 har fått minne så att upp till 10 sidor kan sparas.

www.provista-optik.se.

JW

Studiecirkel via skype

När syncentralen har gett sin grundutbildning, hur kommer man då vidare? David Renström rapporterar från en cirkel i datorkunskap.

I Skellefteå har vi provat att gå en studiecirkel i datakunskap genom att använda Skype. Skype är ett gratisprogram du kan ladda ner och via det kan du ha kostnadsfria telefonkonferenser över Internet med upp till fem personer. Jag kan således sitta hemma med min egen dator, min egen datoranpassning och delta i cirkeln på det sättet.

Vi har varit fyra deltagare, boende i Skellefteå och Vindeln, + cirkelledaren. Vi har alla haft anpassningar för gravt synskadade/blinda, dvs. tal- och punktlösningar med Jaws som skärmläsare. Cirkelledaren är själv blind och har lång vana av hjälpmedlen. Han är nyutbildad högskoleingenjör i datateknik.

Arbetsätt:

Vi har haft träffarna ca en gång/veckan kl. 19—21. Har kört 15 lektioner.

Först började vi med att göra en liten önskelista på vad cirkeldeltagarna ville jobba med. Följande framkom:

– Lära mer om Internet

kopplat till hjälpmedlen: Sökfunktioner, hitta på hemsidor med hjälp av Jaws, spara ner från Internet, skriva ut m.m.

– Lära mer om Utforskaren: Städa i datorn, göra mappar, byta namn på filer, flytta filer, ta bort filer/mappar.

– Lära mer om Outlook: Bifoga filer, spara ner filer från mail till dator och hitta dem.

– Lära lite grann om Excel: Hur funkar Jaws i Excel, hur göra en enkel tabell med formler, hur man formaterar och skriver ut valutatecken.

– Hur bränna CD-skivor? Kopiera DAISY-skivor för eget bruk.

– Blogga: Hur gör jag?

Cirkelledaren gjorde övningar utifrån våra önskemål och mailade över dem till oss innan vi skulle mötas på Skype. Sedan bestämde var och en om vi ville försöka att göra övningen på egen hand och ringa upp konferensen när vi var klara. Eller om vi ville vara uppkopplade och få handledning via Skype så cirkelledaren kunde styra oss rätt.

Vi jobbade ganska olika alla deltagarna, men kunde ändå mötas i Skype-konferensen och få stöd och tips av cirkelledaren men även av varandra.

Under tiden kunde vi också tipsa varandra om trevliga, roliga, intressanta hemsidor.

Vi avslutade cirkeln i måndags. Vi tyckte alla att detta är ett förnämligt sätt att få i sig mer datakunskap på. Just för att:

- Jag sitter hemma vid min egen dator
- Har mina egna hjälpmedel
- Kan jobba mycket individuellt
- Får hjälp/support precis när jag kör fast
- Har en cirkelledare som är van hjälpmedelsanvändare och kan tipsa om speciallösningar
- Vi kan vara från olika delar av landet och ändå gå samma cirkel
- Om vi är olika vad gäller datorvana, går det ändå att delta i samma cirkel

Vi kommer förmodligen att fortsätta med en ny cirkel och dessa önskemål har framkommit:

- Bygga egna hemsidor
- Lära mer om RSS/podradio, hur kan man prenumerera på RSS-kanaler med just mina specialintressen?
- Formatera dokument i Word så att de ser snygga ut.
- Betala mina räkningar på ett tryggt sätt

David Renström

Årets Barthelssonpristagare

Stiftelsen Märta och Nils Barthelssons samt deras föräldrars minne utdelar årligen priser till personer för upptäckter eller uppfinningar som påtagligt förbättrar gravt synskadades möjligheter att tillgodogöra sig de seendes situation samt till personer, som genom verksamhet för gravt synskadade, bidrar till dessas livskvalitet.

Vid styrelsens sammanträde i december 2006 belönades följande personer.

Eleonora Ahlfors (kursverksamhet): 10 000:-
 Ingvor Eriksson (föreningsverksamhet): 10 000:-
 Ruth Kennberg (undervisningsmetodik för punktskrift): 50 000:-
 Fredrik Larsson (tillgängliga

hemsidor via telefon): 75 000:-
 Gösta Lejon (utveckling av radiostyrda ledfyrrar): 25 000:-
 Lennart Nolte (jämförbarhetsarbete): 25 000:-
 Malte Nordström (dokumentation): 20 000:-
 Karl-Johan Olin (resor för synskadade): 10 000:-

Barns synutveckling

15 högskolepoäng hösten 2007

Normal synutveckling samt tillstånd som påverkar synutveckling och konsekvenser av detta.

Tre kursveckor, v 38, v 48 och v 3.

Arr: Örebro Universitet i samarbete med Specialpedagogiska Institutet, Rc syn Örebro.

Ytterligare information och anmälan på www.oru.se ->

Utbildning -> Kurser -> Medicin, barns synutveckling.

Frågor om kursen besvaras av Göran Cedermark, tel 019-676 21 70.

Handikappolitiskt lärande i Härnösand

Under tiden jan-juni 2007 bedriver Härnösands folkhögskola ett projekt kallat Handikappolitiskt lärande, HPL, via internet. Projektet sker i samarbete med SRF-distrikt och flera HSO-förbund samt DHR. Ett 20-tal deltagare har träffats och fått lära sig att kommunicera via FirstClass. Det uppstod problem för synskadade som använder jaws, men det är löst nu efter två extra utbildningsdagar. Diskussionerna kring samhällsfrågor har börjat. Man kan redan notera ett närmande och mera samverkan inom handikapprörelsen i Västernorrland.

Flerfunktionshinder och synnedläggning

10 högskolepoäng hösten 2007 – våren 2008

I samarbete mellan Specialpedagogiska institutet och Lärarhögskolan i Stockholm. Riktas till pedagoger.

Moment: Interaktion vid synnedläggning och flerfunktionshinder, samt Teori och praktik vid dito.

Utbildning sker på Lärarhögskolan i Stockholm och Rc Syn Örebro.

Ytterligare information: Christina Westerberg, tel 08-737 55 88.

Dela och utveckla kunskap: Workshop i o&f

Denna artikel handlar om hur vi som professionella inom rehabilitering/habilitering för personer med synned-sättning/blindhet kan arbeta för att tillsammans dela och utveckla ny kunskap inom våra respektive områden.

Inom området orientering och förflyttning har vi träffats vid tre olika tillfällen för workshops. Detta har varit mycket givande och vi vill nu dela våra erfarenheter med er andra och kanske också inspirera till liknande initiativ inom andra områden.

Området orientering och förflyttning (O&F) är kanske inte det område som varit mest prioriterat under ett antal år tillbaka. Vi menar emellertid att det för personer med synned-sättning är oerhört centralt att självständigt kunna förflytta och orientera sig i sitt vardagsliv. För detta ändamål behövs det personal på syncentraler och andra verksamheter som är uppdaterade med ny kunskap inom området. Sedan utbildningen till anpassningslärare slogs ihop med synpedagogutbildningen 1990 har det under en längre tid inte funnits möjlighet att koncentrerat och under en längre tid specifikt lära sig grunderna inom O&F

området. (Anm: det har startat en 10 p kurs vid Lärarhögskolan i Stockholm). Nya kollegor har börjat inom området men kanske utan en formell utbildning. Andra kollegor har varit på väg att avsluta sin yrkesverksamma tid. I en brytningstid är det väsentligt att de som är nya inom området har möjlighet att lära av de medarbetare som har längre erfarenhet.

Under 2004 växte tankar fram att anordna en workshop inom området O&F. Med workshop avses arbetsgrupp e.d. för mer informell diskussion av något särskilt i vetenskapliga eller konstnärliga sammanhang. Det fanns initiativ att anordna en mer formell utbildning men denna hade ännu inte konkretiserats i någon kursplan. Vi började alltså planera en workshop för personer som arbetar inom O&F området vid bl.a. landets syncentraler. Den policy vi arbetade utifrån var att vi på workshopen skulle reflektera över våra tidigare kunskaper, tillsammans göra nya erfarenheter och samtidigt närma oss nya områden via föreläsningar och litteratur. Idén byggde alltså på ett interaktivt lärande där alla är delaktiga. Sammantaget ville vi belysa O&F som ett komplext kunskapsområde som behandlar människan i rörelse, i relation till den fy-

siska miljön, till andra människor och till sociala och samhälleliga aspekter.

Den första workshopen hölls i Göteborg 19–21 oktober 2004 på Kvibergs vandrarhem och samlade 18 deltagare från hela landet. De beståndsdelar som byggde upp programmet var: 1) föreläsningar och teoriansknytning av praktiska moment, 2) att göra egna erfarenheter, samt 3) att tillsammans reflektera i mindre grupper.

De föreläsare som deltog i workshopen var Professor Agneta Ståhl och Arkitekt Mai Almén som presenterade aktuell forskning om samhällsplanering och framför allt ledstråk. Trafikingenjör Roger Johansson presenterade hur man konkret har arbetat med samhällsplanering i Göteborg. Fil dr Kersti Nordell pratade om individens nyttjande av tid och rum i det offentliga rummet och Fil dr Inger Berndtsson diskuterade var orientering och förflyttning står idag. Dessutom deltog Birgitta Högvall med en översikt om blinda i konsten.

Deltagarna fick även i mindre grupper praktiskt pröva att introducera teknikkäppen för varandra samt instruera markeringskäpp i utomhusmiljön. Dessa övningar utgjorde sedan underlag för samtal i grupper samt att vi därefter i hela gruppen diskuterade vad de olika

grupperna kommit fram till. Detta gav oss möjlighet att tillsammans vidga vår syn på några konkreta uppgifter inom O&F. En ytterligare uppgift var att i grupp diskutera hur man arbetar med sinnes träning och vad som inryms i detta begrepp. Även detta temaområde gav upphov till intressanta gemensamma reflektioner. Till varje område hade vi också tagit fram vetenskapliga artiklar för att ge en teoretisk grund och förankring av våra diskussioner och samtal.

Kommentarer som nämns av deltagarna är att gruppdiskussionerna varit viktiga för att komma vidare i sitt eget "tänk", att vi lär av varandra, nyttan av praktiska övningar för att få nya idéer, att ha fått fördjupad insikt i ämnet, lärt konkreta råd och tips som jag tar med mig i arbetet med personer med synnedbrott, lärt att göra instruktioner tydligare, symbolvärdet av den vita kappen, lärt att vara professionell, jättenyttigt med gruppdiskussioner, vikten av god förberedelse, betydelsen av en lång kapp, hur man ska förhålla sig till sina brukare samt att teoretisk förankring, praktiska övningar och diskussioner är viktigt. Sammantaget gav alltså utvärderingen grund och motiv för att arbeta vidare med ytterligare workshops.

Under 2006 hade vi två nya workshops, en var förlagd till Falun i april och den andra till Göteborg i november. Under workshoppen i Falun 5–7 april

var fokus på O&F för personer med synnedbrott samt aktuell forskning för att förbättra utomhusmiljön avseende O&F. Den första dagen innehöll praktiska övningar med fingerad optik i utomhusmiljön.

Här arbetade vi vidare enligt principen om att göra nya erfarenheter och tillsammans diskutera dessa i grupp. På kvällen introducerades vi i Basal Kroppskännedom av leg. sjukgymnast Marita Andersson. Den andra dagen besökte vi Vägverket och Banverket i Borlänge. Där fick vi bland annat själva, med teknikkäpp och bindel, testa några ledstråk som lagts ut i naturlig miljö. Här upplevde flera att det var mycket svårt att själv kunna orientera efter de plattor som skulle ange riktning och stopp i den snömodd som ännu inte hade smält bort. Tredje dagen ägnade vi åt att fundera och reflektera kring instruktörens/pedagogens roll i relation till en artikel i tidskriften *Journal of Visual Impairment and Blindness*. I denna workshop deltog 15 personer.

Den tredje workshoppen behandlade didaktiska aspekter och instruktören i fokus. Den var förlagd till Pedagogen i centrala Göteborg den 8–10 november. Efter en introduktion som belyste kappens betydelse på vägen mot aktivitet fick vi lyssna till psykolog och psykoterapeut Solveig Cronström som problematiserade instruktörens roll och upplevel-

ser i samband med förändringar.

Den andra dagen ägnades åt praktiska övningar i mindre grupper där uppgifterna bestod av att instruera varandra i okända miljöer inomhus och utomhus. Även här fick deltagarna efteråt reflektera kring både rollen som instruktör och adept. Sista dagen ägnades åt att problematisera förändring och vad det innebär att som vuxen lära sig något nytt. Här ställde vi oss bl.a. frågan om hur vi inom rehabiliteringen kan främja vuxnas lärande. Vi funderade även kring metoder som är möjliga att använda inom O&F samt vad vi kan lära från didaktiken, t.ex. reflekterade vi över de olika kunskapsformerna fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet i relation till O&F.

Staffan Syk från Polar Print gav oss en demonstration av navigationshjälpmedlet *Trekker* i utomhusmiljön och dagen avslutades med ett seminarium kring en engelsk text av Alan Dodds. 13 personer deltog i workshoppen.

Utvärderingen av den tredje workshoppen var blandad. Flertalet var positiva till uppbygget men det framkom också synpunkter om att den praktiska delen skulle utökas, likaväl som att den teoretiska förankringen var onödig eller intressant.

Sammantaget ser vi de genomförda workshopparna som ett instrument att kollegor emellan utveckla och förfina vår

kunskap inom O&F området. Här menar vi som ”lärarlag” att denna form där vi varvar egna erfarenheter, reflektioner både enskilt och i grupp, samt teoriansknytning av det praktiska arbetet via litteratur och föreläsningar, är ett bra och framkomligt arbetssätt för professionell utveckling. Det bör dock kanske noteras att workshoparna inte i första hand varit upplagda som kurs för nybörjare inom området, vissa förkunskaper har varit en fördel för deltagande och erfarenhetsutbyte. Utifrån våra huvudsakligen positiva erfarenheter vill vi härmed rekommendera detta arbetssätt till kolle-

gor inom andra områden inom vårt gemensamma arbete med rehabilitering/habilitering för personer med synnedsättning. Hör gärna av er om ni har frågor!

Workshoparna har arrangerats av ForumVision (www.forumvision.org). Förutom undertecknade har även Ulla Kroksmark deltagit i genomförandet av några workshops. Utifrån de utvärderingar vi fått samt övriga kommentarer från verksamma inom området ser vi att det är väsentligt att fortsätta arrangera workshops för erfarenhetsutbyte inom O&F. Detta ligger också i linje med det arbete som

bedrivs inom Synteprojektet (www.hi.se) där uppgiften är att under 2004–2007 uppmärksamma och arbeta med syncentralernas specialistfunktion inom olika områden.

Inger Berndtsson,
anpassningslärare, leg. arbetsterapeut och universitetslektor vid Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet

Lisbeth Axelsson Lindh,
anpassningslärare, leg. arbetsterapeut och tidigare chef för syncentralen i Göteborg

Ewa Nielsen,
anpassningslärare, leg. arbetsterapeut och verksamhetschef vid syncentralen i Falun

Årets tema: Fokus på kommunikation, aktivitet och delaktighet.

Ur programmet:

Kommunikation - ett delat ansvar

Om kommunikation och grava funktionsnedsättningar
Cecilia Olsson, fil dr i pedagogik, FUB:s forskningsstiftelse ala

Delaktighet och inkludering – vägledande begrepp

Vad betyder det och hur ska vi göra?

Kerstin Göransson, psykolog, fil dr i pedagogik, samordnare, Specialpedagogiska Institutet

Specialpedagogiska utredningar

– utifrån ett tvärvetenskapligt perspektiv, inkl. ”synprofilen”.

Pedagoger och ögonläkare från Specialpedagogiska institutet, RC-syn

Metabola sjukdomar och ögat

Kristina Teär-Fahnehjelm, MD. pediatrik, överläkare, ögonkliniken, Karolinska universitetssjukhuset

Utställningar, posters, mm.

Kostnad: 2 500 kr + moms

Konferenspriset inkluderar föreläsningar, utställningar, poster. Även kaffe och lunch båda dagarna ingår samt middag torsdag kväll. Komplet program med anmälningblankett finns tillgängligt i maj

Sista anmälningdag är onsdag den 20 september 2006

Se fortlöpande uppdateringar som kommer på hemsidorna: www.sit.se och www.ffs.a.se

Se mer inspirerade träffar för lite större barn

I förra numret redovisade några syncentraler hur de arbetar med Se mer-paketet. Sen dess har ytterligare ett par syncentraler hört av sig.

– Vi blev inspirerade av materialet när de kom hit och berättade, säger Elisabeth Olofsson på Sc Skellefteå. Vi ville göra något liknande, men vi hade just då inga små barn så vi började lära ut hjälpmedel till barn i 9-11-årsåldern.

Sju barn bjöds in och sex nappade.

– Det blev lite improviserat. Vi körde igång utifrån idéer som kom upp på ett föräldramöte. Barnen fick prova ut kikare individuellt. Vi strävade efter lekfulla former som att titta på föremål nära och långt bort och att leta rätt på saker i korridorerna. De fick också prova mörkerkikare och söka efter bokstäver i ett mörkt rum och sätta ihop dem till ord. Det var väldigt uppskattat.

– Till barngruppen hade vi också bjudit in en ung synskadad man som är flitig kikanvändare som berättade hur han använder den. En annan gång var David Lindberg som är synskadad syn-

pedagog här och berättade för barn och föräldrar hur det var att växa upp som synskadad under 40-50-talen.

– Vi samlade alltid föräldrar och barn några minuter i början och i slutet av träffarna. Vid ett tillfälle fick barnen göra en gratinerade fruktsallad med glass. En

annan gång gick barnen på bio, en tredje provade de en klättervägg.

Det hela avslutades med att både föräldrar och barn gjorde utvärdering som slutade positivt.

– De var glada över att det ordnas något över huvudet, säger Elisabeth.

Tipsrunda och barndoms-synskadad i Luleå

Under hösten 2005 genomförde vi här på syncentralen 4-5 träffar i kikarträning med barn/föräldrar i åldrarna mellan 5-8 år. Vi startade gruppen med 7 barn, det var 6 barn som kom regelbundet.

Gruppen delades in i för och em grupp (3 barn i varje). Vi nyttjade materialet i Se Mer-väska och gjorde stationer som barn och förälder cirkulerade mellan. Startade varje träff med gemensam samling och avslutade med fika. I träffarna höll syncentralens optiker, synpedagog och kurator.

Upptaktsträff med enbart föräldrar, där de fick information om kikarträningsträffar och prova på själva. Vi visade DVD-filmen som följde med i väskan och hade dessutom

bjudit in en vuxen barndoms-synskadad som berättade om sin synskada och hur han nyttjar sina hjälpmedel och vilken stor nytta han har av kikare. Detta för att föräldrarna ska bli motiverade att stötta sina barn att använda kikare i sin vardag.

Uppskattade inslag i kikarträningen var tipsrunda med kikare inomhus samt avslutningen med tipsrunda utomhus våren 2006.

Just nu har vi inte några gruppträffar! Men materialet kan ju användas individuellt och så fort vi har en lämplig grupp kan det bli aktuellt på nytt med kikarträning i grupp.

*Med vänlig hälsning
Anneli Juhlin
Synpedagog, Sc Luleå*

Dansbaserad träning förbättrar o&f

Goda resultat har visats av kroppskännedom och dansbaserad träning för personer med förvärvad grav synskada

Att få en grav synskada innebär att livet påverkas i vid mening. Flera undersökningar visar högre ohälsotal hos personer med synskada jämfört med normalbefolkningen vilket gäller såväl fysisk som psykisk hälsa. Synskadan kan medföra ett fysisk mindre aktivt liv med t ex ökad rädsla för fall och ökad fallrisk har också visats i studier. Det är vanligt att synskadade personer upplever svårigheter att gå i trappor och hållning, gångmönster och gånghastighet kan påverkas. Visuell sinnesinformation har stor betydelse för balansförmåga och synskada medför därför inte sällan svårigheter med färdigheter som involverar balans.

Det finns dock rön som visar att synskadade och normaltseende personer kan uppnå likvärdig balansförmåga vilket tyder på att träning, åtminstone delvis, skulle kunna kompensera för synbortfall i det här avseendet.

Enligt studier behövs utvärdering av kompensatorisk träning inom synrehabiliteringen som ett led i träning av orientering och förflyttning och

sjukgymnastiska insatser för att motverka problem med hållning och gång hos personer med synskada.

Syftet med den här studien var att utvärdera om övningar i kroppskännedom och dansbaserad träning kan påverka balansförmåga och gånghastighet hos personer i yrkesverksam ålder med förvärvad grav synskada.

Sju personer i åldrarna 30-62 år med förvärvad grav synskada deltog i Kroppskännedom och dansbaserad träning i grupp två gånger i veckan under åtta veckor och en sk Single Subject Research Design med en baslinjefas, en interventionsfas och en uppföljningsfas användes. Testningar

av fyra funktionella balanstest samt självvald och maximal gånghastighet utfördes två gånger i veckan under de 13 veckor studien pågick. Exempel på funktionella balanstest som användes är Functional Reach dvs förmågan att sträcka sig framåt med bibehållen understödsyta och Maximal Steglängd dvs förmågan att ta ett maximalt långt steg.

Träningsmetoden har utvecklats vid Stockholms Syncentral och innehåller övningar i kroppskännedom och dansbaserad träning. Inom kroppskännedom är mental närvaro och en balanserad hållning centrala begrepp och utgångspunkten är enkla vardagliga rörelser. Den dansbaserade delen bestod huvudsakligen av

Pris för forskning om synskador

Sex svenska forskare belönas med priser från Kungl. Vetenskapsakademien. Priserna delas ut för forskningsinsatser inom olika vetenskapsgrenar och i år inbegrips exempelvis forskning om synskador, klimatförändringar, bröstcancer och bildanalys.

Bland pristagarna finns Peter Unsbo, KTH, som har fått det Arnbergiska priset på 100 000 kr ”för hans tvärvetenskapliga forskning, utveckling och utbildningsinsatser som skapat ny kunskap och nya metoder att förbättra

synen för människor med nedsatt ögonfunktion”.

Peter Unsbo är teknisk fysiker vid KTHs Fysikinstitution och forskar på ögats optik och då främst i det perifera seendet. Han har starkt bidragit till ny kunskap och nya metoder att förbättra synen för människor med nedsatt ögonfunktion. Unsbo har också väsentligt bidragit till att bygga upp optikerutbildningen vid Karolinska Institutet likväl som vid Högskolan i Kalmar.

Starta-eget-utbildning för synskadade

Kursen som arrangeras av Reflexa AB på uppdrag av Länsarbetsnämnden vänder sig till den som är arbetslös, har lönebidragsanställning, eller arbetar på Samhall.

Målet är att klargöra deltagarens förutsättningar och ska resultera i en affärsplan.

Kontakt: Kerstin Wetterdal Stebel, Reflexa, 018-68 69 71

övningar från ”Grounding”, en träningsmetod som är baserad på grundrörelserna i afrikansk dans.

För att analysera signifikanta förändringar användes dataanalys enligt två standarddeviationers band. Av resultaten framgick att kroppskänedom och dansbaserad träning kan påverka såväl balansfunktioner som gånghastighet hos personer med förvärvad grav synskada. Sex av de sju deltagarna förbättrade signifikant sin förmåga att sträcka sig framåt med bibehållen understödsyta och fem deltagare förbättrade signifikant sin förmåga att ta ett maximalt långt steg. I flera fall innebar de signifikanta förbättringarna att s.k. normalvärden uppnåddes. Hos en del-

tagare skedde ingen signifikant förändring i någon av testvariablerna.

För att få en uppfattning om upplevelsemässiga data genomfördes vid sidan av studien en fokusgrupp ledd av kurator. Ett par deltagare upplevde ingen förändring i vardagen till följd av träningsperioden (även om objektiv förändring kunde påvisas). Andra hade upplevelsen av mer medveten kroppshållning och stadigare gång till följd av träningsperioden.

Studien erhöll stöd från Syn-tesprojektet och genomfördes vid Stockholms Syncentral av leg sjukgymnast Lena Larsson (lena.ma.larsson@sll.se eller larsen.lena@telia.com). Arbetet

utgjorde en D-uppsats inom Magisterprogrammet vid Institutionen för Neurobiologi, vårdvetenskap och samhälle, Karolinska Institutet.

Studien är publicerad i Visual Impairment Research 2006:8 s 25-40 och presenterades vid den internationella konferensen i orientering och förflyttning i Hong Kong i november 2006.

Lena Larsson
Sc Stockholm

Att följa fingerrörelser vid punktläsning

För några år sedan invigdes Ingvar Kamprad Designcenter i Lund. En av de institutioner som finns där är Centrum för rehabiliteringsteknik, Certec. På Certec arbetar Björn Breidegard. Den 18 december 2006 disputerade han på sin avhandling *Att göra för att förstå*.

Avhandlingen i rehabiliteringsteknik vilar på empiri från två tillämpningar, kommunikationshjälpmedel för människor med svår hjärnskada respektive automatisk fingerföljning vid läsning av punktskrift.

Björn Breidegard har i sitt forskningsarbete utvecklat en teknisk lösning, den s.k. Minimetern, som skapar möjligheter att kommunicera med personer med mycket grava hjärnskador. Genom att formulera frågor med svarsalternativen ja eller nej har han i sitt arbete visat hur personer som tidigare inte haft möjlighet att tycka, alltså att genom ett eget aktivt ställningstagande, meddela sig med omgivningen.

Den andra delen av avhandlingen behandlar ett forskningsarbete kring hur man

med teknik kan följa fingerrörelserna vid punktskriftsläsning. Genom denna tekniska lösning har Björn Breidegard kunnat visa hur stora skillnaderna är mellan olika punktskriftsläsare.

Resultatet av denna del av arbetet borde kunna bli att utveckla metoder och pedagogik för effektivare inläring.

Hela avhandlingen finns att läsa på www.certec.lth.se/dok/attgora.

Lars Eisner

Svåransvändbar hjälpmedelsguide

2006 års magisteruppsatser i synpedagogik presenterades strax före jul vid Lärarhögskolan i Stockholm.

En av uppsatserna, *Nya hjälpmedelsguiden – en förskrivningsmetod*, skriven av Kerstin Kingfors vid Sc Stockholm, fann att denna nya guide som gäller i Stockholm är så svårbegriplig att den nästan inte kan användas.

För det första har begreppet funktionshinder, trots riklig propaganda från funktionshinderorganisationerna, fort-

farande en dunkel betydelse hos många av dem som själva har ett funktionshinder.

För det andra är guidens skillnad mellan funktionshinder och funktionsnedsättning inte ens klar för dem som förskriver hjälpmedel.

Och för det tredje verkar guidens tonvikt på patientens behov inte ha gått fram – ingen av de tillfrågade patienterna tyckte sig ha blivit tillfrågad om detta.

Så även om nya regler kan vara nog så välvilligt utfor-

made kan de stundom förfalla vara rena skrivbordsprodukter. ”Luddigt”, ”om det funnes mer vägledning”, ”jag gör som jag har gjort tidigare” var några repliker från förskrivare.

Sammanlagt presenterades femton uppsatser. Tyvärr finns de inte tillgängliga på Lärarhögskolans webbplats. I alla fall inte ännu, som kursansvariga Christina Westberg uttryckte det.

JW

Orientering och förflyttning i ett inkluderande samhälle

Den svenska delegationen i Hongkong

Tunnelbana med taktil markering

Inger Berndtsson rapporterar från IMC12 i Hongkong

Sista veckan i november hade jag förmånen att få åka till ett betydligt mer behagligt klimat med temperaturer på dryga 20 grader. Den 12:e internationella konferensen inom orientering och förflyttning, IMC 12, hölls denna gång i Hong Kong, Kina. Det är mycket människor i Hong Kong och betydligt mer än det går att föreställa sig. Det som slog mig under den första dagen var att det alltid är fullt med människor överallt. Dessa rör sig dock i ett lugnt tempo och märkligt nog krockar de nästan aldrig med varandra.

Mängden höghus är också imponerande, särskilt när de beskådas från någon av kajerna eller från The Peak där man har en bedårande utsikt över hela staden. Den fråga som ganska snart inställer sig är hur man som synskadad

eller blind klarar av att själv ta sig fram i denna stad? Emellertid möttes jag redan vid flygplatsen av en ”talande” rulltrappa som varnade för att färden snart var slut.

Genomgående fanns sedan markeringar i gatubeläggningen och tickande signaler vid övergångsställen för att möjliggöra en säkrare förflyttning i gatumiljön. Som synskadad skulle jag även själv ha vågat mig på att åka tunnelbana om jag i övrigt kände till platserna jag åkte ifrån och dit jag färdades. Det fanns rikligt med taktila markeringar och framför tunnelbanetågen fanns glasväggar som gled isär när det var dags att stiga på tåget.

Själva konferensen hölls på Langham Place Hotel i Kowloon.

Temat för konferensen var ”Orientation & Mobility in an Inclusive Society”. Dennis Cory som är ordförande i IMC internationella kommitté

presenterade i sitt inledningsanförande en översikt över den terminologi som i Tyskland har använts inom funktionshinderområdet. Från att tidigare ha talat om ”integration” övergick man till ”mainstreaming”, för att idag använda begreppet ”inclusion”.

Denna utveckling menar han också är avspeglad inom O&M. Idag talar vi också om personer med synnedbjudning som ett uttryck för ett inkluderande synsätt där personen sätts först. Parallellt med de nämnda begreppen har O&M området haft en liknande utveckling. Först talades om ”long cane training”, sedan ”mobility training” för att idag benämnas ”orientation and mobility instruction”. Motsvarande benämndes de som arbetade inom området för ”long cane trainers”, ”mobility trainers” och idag ”O&M teachers”. De personer man arbetade tillsammans med benämndes för ”clients”,

”training partners” och idag ”instructional participants”.

Denna utveckling känns väl igen från den svenska och nordiska utvecklingen inom det specialpedagogiska området. Mycket har också förändrats i arbetet på vägen från integrering till inkludering. Idag skrivs t.ex. rehabiliteringsplaner vilka sedan regelbundet utvärderas. Samhällsmiljön är också på många sätt betydligt tuffare att ta sig fram i på ett säkert sätt, menar Dennis Cory. Detta ställer krav på både samverkan med samhällsplanerare samt att utvärdera de O&M färdigheter vi instruerar så att dessa är så ändamålsenliga och säkra som möjligt för de personer som ska nyttja dem.

Dessa två teman var sedan genomgående på hela konferensen, dels fokuserades den person som självständigt ska orientera och röra sig i samhället, dels samhällsliga aspekter på miljöns utformning.

Det är lätt att bli imponerad av det sätt som Hong Kong arbetar för att förbättra den fysiska miljön avseende gator och allmänna kommunikationer. På konferensen redovisade representanter från transportdepartementet de visioner de har för att förbättra arbetet. Dessa mål var konkreta, visionära och inkluderande. Syftet är att alla medborgare ska kunna använda transportsystemet, vilket naturligt inkluderar medborgare med funktionshinder. För att uppnå dessa mål arbetar man nära

konsulter inom Hong Kong Society for the Blind (HKSB). När det gäller utformning av taktila stråk, ljudsignaler vid rulltrappor, placeringen av taktila kartor samt utformningen av varningsmarkeringar och kontraster vid t.ex. järnvägsstationer tas råd från erfarna O&M instruktörer. The Hong Kong Society for the Blind ordnar också med brukargrupper för att testa olika praktiska utformningar och prototyper.

Vid sju järnvägsstationer har man utformat taktila kartor som lokaliseras via musik. Efter att ha aktiverat en knapp ges instruktioner på kinesiskt språk och engelska hur man når plattformen, biljettkontoret och andra funktioner i byggnaden. Bussarna är utformade med stora tydliga siffror och destinationen i tydlig text längst fram på varje buss, samt att det finns varningsremсор vid trappor och utgångar och punktskriftsinformation.

Försök pågår också att man via en mottagare ska få information om aktuellt nummer och rutt för den inkommande bussen och när den beräknas vara framme. När det gäller färjorna har man ännu inte kommit så långt förutom att man har ledstråk vid de nya terminalerna, vilket är rekommenderat i en manual avseende design från 1997. Vid övergångsställena finns utrustning för taktil information, dvs. ”tic-tac” som anger när man kan korsa gatan. 2002 hade 66% av gatukors-

ningarna denna utrustning. Idag håller man på och installerar intelligenta dosor som justerar volymen utifrån omgivningens brus. Tidigare noterade man att ljudet störde nattetid och att stänga av det mellan 23 och 07 innebar att servicen minimerades avsevärt för de personer som nyttjade signalerna. Framtagandet av det nya systemet eATS har utförts som ett samverkansprojekt mellan olika parter.

Även här utförde O&M-instruktörer en betydelsefull insats. Därutöver arbetar man med taktila kartor för angivande av bussars placering vid byte från tåg till buss. Standarder för taktila symboler har också utvecklats.

Ett annat initiativ är att reducera allmänna miljöer avseende intryck. Här har man t.ex. tagit bort onödiga skyltar för att få en visuellt mer ren miljö. Dock kommenterade Grace Chan, Hong Kong, att alla anpassningar inte får en tillfredsställande funktion. Ibland placeras ledstråk så att de istället kan utgöra faror och taktila kartor kan placeras så otillgängligt att de huvudsakligen uppfattas som konst. För att skapa ett inkluderande samhälle utan barriärer arbetar man även med massutbildning både för allmänheten och i skolorna. Totalt har man informerat ca 3000 personer om vad det innebär att leva med synned-sättning eller blindhet i samhället.

Detta målmedvetna arbete kan

ställa i kontrast till hur vi i Sverige arbetar med dessa frågor där jag upplever att det inte alltid är ett lika prioriterat område. Här har vi inom O&M området mycket att arbeta vidare med.

Idag ställs rehabiliteringen inför nya utmaningar. Gayle Clarke från Australien problematiserade att vi idag har en stor grupp av personer som har varierande former av synförändringar relaterade till traumatiska hjärnskador. Hon menar att på samma sätt som personer med low vision var en utmaning på 1960-talet ställs vi idag inför en liknande utmaning – att möta rehabiliteringsbehoven vid synnedsättning orsakade av neurologiska skador. Vidare se hemsidan <http://www.neurovisiontech.com.au>

Utifrån det inkluderande temat problematiserade Prof. Jill Keeffe från Australien ICF och hur synnedsättning och O&M kan relateras till denna modell där både omgivningsfaktorer och mer individuella aspekter inverkar på delaktigheten i samhället. På detta sätt erbjuder ICF en struktur för att förstå konsekvenserna av en synnedsättning. Det är väsentligt, menar hon, att en funktionell bedömning av synen görs bl.a. inför O&M träning för att på bästa sätt kunna nyttja denna för att lösa orienteringsuppgifter. För detta ändamål används frågeformuläret Impact of Vision Impairment (IVI). Vidare se hemsidan <http://www.cera.org.au>

Även Dr. Gregory Goodrich, USA, har studerat low vision i relation till O&M. I en studie har de funnit att personer med synnedsättning i viss mån kan lära sig att identifiera hinder i miljön på ett bättre sätt. Här hade en varierad träning betydelse och inte att man tränade på att lära sig att identifiera ett exakt objekt. (Anm. detta är helt i linje med Ference Martons studier inom variationspedagogiken). Denna kunskap är värdefull då teknikkäppen inte täcker in alla typer av hinder och att personer med synnedsättning också funktionellt måste lära sig att använda synen i orienteringssammanhang.

Utmaningarna för O&M instruktörer/lärare ökar internationellt, så också de personer som behöver nås av kunskapen. För att kunna erbjuda utbildning av O&M lärare på distans håller Sandra Rosen, USA, på att utveckla ett webbaserat material "Step-by-Step". Svårigheten är att utbildning i O&M tekniker oftast har skett genom praktisk tillämpning av de olika momenten och när instruktionerna sprids har Rosen noterat att de tenderar att gradvis förändras. När programmet är klart kommer det alltså att erbjuda en grundlig och heltäckande presentation av alla moment inom förflyttningstekniken som kan tas del av oavsett var man bor.

Givetvis handlar sedan också en O&M-konferens om ny teknik. Här var det bl.a. GPS

som presenterades. En tillämpning som Bruce Blasch och hans medarbetare arbetar med är att applicera GPS (Global Positioning Satellites) och GIS (Geographic Information Systems) på personer med synnedsättning och mäta aktivitetsförmågan avseende rörelse före och efter O&M träning. Mer vardagliga anpassningar är dock fortfarande efterfrågade och på konferensen berättades även om anpassningar för barnvagnar, rullstolar och olika typer av adapterade käppar för barn och vuxna.

Som ett sista anförande på konferensen presenterade Kim Mok från HKSD, själv synskadad, visioner för vårt nya millennium. Han talade om "virtual mobility", vilket avser ICT (Information and Communication Technologies) och dess inverkan för att personer med synnedsättning ska kunna orientera sig i det stora informationsflöde som möter. I kontrast till detta kan Moira Higgertys presentation nämnas. Hon berättade om hur de i Sydafrika hade vitmålat en hydda för att kvinnan som bodde i den skulle kunna bo kvar och klara sina dagliga sysslor. Här hade de tagit hjälp av traditionella dekore-ringstekniker och resultatet var fantastiskt både ur kontrastsynpunkt och som konst. Efter denna anpassning av hemmet kom maken tillbaka.

Att åka på konferens innebär dock inte enbart att tvingas välja mellan olika intressanta

GPS i nord, käpp i syd

Den 27-30 november förra året var jag på World blind unions mobility and orientationkonferens i Hong Kong. Konferensen hölls på ett 42-våningar högt konferenshotell. I Hong Kong byggs som ni kanske vet allt på höjden. Där finns en skyskrapa som med sina 493 meter är den tredje högsta byggnaden i världen.

Det var en mycket intressant konferens med deltagare och föreläsare från hela världen. Temat i fokus var förstas förflyttning och orientering för gravt synskadade med eller utan ytterligare funktionshinder i alla åldrar. Det var mycket spännande att höra hur man arbetar med dessa frågor

i andra delar av världen. Vad som är slående är de stora ekonomiska orättvisorna. I de rika länderna diskuterar man GPS-teknikens utveckling och användningsområden, och i den fattiga världen hur alla blinda ska få tillgång till vit käpp och orienteringsträning över huvud taget.

Bland många intressanta föreläsare vill jag nämna Susanne Paulsen Durup, specialpedagog från en särskola i Danmark, som på ett mycket mål- och långsiktigt sätt beskrev hur hon med hjälp av en minidisc och lång träning lyckats lära en högersidigt hjärnskadad elev att förflytta sig självständigt.

Jag vill också nämna Steven J. La Grow från Nya Zeeland, som forskat mycket kring GPS-teknikens användningsområden för gravt synskadade. Vi var också på ett studiebesök på ett rehabiliteringscenter, som drevs av Hong Kong Association for the blind. Ett mycket modernt och tekniskt utvecklat center för alla som har blivit synskadade i yrkesverksam ålder. På detta center kunde man vara inskriven på heltid under ett års tid för att lära sig alla de nya saker man måste kunna för att leva ett självständigt liv som synskadad: punktskrift, gå med vit käpp, ADL osv. Eftersom Hong Kong är så litet till

presentationer av praktiskt arbete och forskning. Vi fick också under konferensen ta del av kinesisk mat och kultur. Under en fantastisk välkomstmiddag blev vi bjudna på 12 spännande kinesiska delikatesser samt fick uppleva en dansande drake, under vilken två män dolde sig. Den båttur vi tillsammans gjorde som avslutning på konferensen mitt bland alla juldekorerade skyskrapor och med en ljum vind svepande längs båten kommer vi nog sent att glömma. Sista dagen passade jag även på att gå ombord på båten Götheborg som i sin seglats till och från Kina

anlönt till Hong Kong.

Det är också glädjande att vi hade ett stort antal deltagare från Sverige, av vilka flera höll egna presentationer. Mitt eget bidrag denna gång hade titeln *The complexity of learning to use a long cane*, där jag presenterade min senaste forskning. Noteras bör att det inom O&M-området fortfarande till stor del saknas forskning med en mer kvalitativ utgångspunkt. Denna typ av studier erbjuder också intressant kunskap till vårt gemensamma forskningsfält. Speciellt angeläget var det för mig att få delta i denna konferens inför

den utbildning inom O&M som vi då planerade vid Lärarhögskolan, Stockholm. Tack till FFS som bidrog till att göra detta möjligt.

Avslutningsvis vill jag uppmana alla intresserade som ännu inte deltagit i en IMC-konferens att göra detta. Det är ett spännande sätt att uppdatera sin kunskap inom området och träffa kollegor från andra delar av världen. Nästa konferens kommer att hållas i Tyskland 2009.

Inger Berndtsson
Göteborgs universitet/Högskolan i Skövde

ytan är det möjligt för alla att dagpendla till centret och samtidigt bo hemma i sin vanliga miljö.

Lika intressant som själva föreläsningarna på konferensen är att träffa alla människor från världens alla hörn. I pauserna mellan föreläsningar och studiebesök var det lätt att få kontakt med andra som arbetade med synrehabilitering på sitt sätt i sina länder. Stämningen var mycket god och alla ansträngde sig att förstå varandra, vilket var tur eftersom engelskkunskaperna bland deltagarna var varierande.

Den avslutande festen för konferensdeltagarna blev en trevlig final. Vi kryssade runt på en stor båt i sundet mellan Kowloon och Hong Kong Island med mycket god mat, levande musik, prat och skratt. Alla ville ses igen om fyra år då nästa konferens går av stapeln i Tyskland. Jag hoppas att då få möjlighet att följa upp min föreläsning om det kartläggningsprojekt för äldre dövblinda som jag höll. Till dess är projektet slutfört och jag hoppas kunna komma med flera fakta och slutsatser om resultatet. Jag hoppas vi ses då!

Jenny-Ann Karlsson
Syncentralen i Norrköping

Delaktighetsbarriärer i en visuo-centrisk värld

Catarina Häggs rapport från synpedagogkongressen måste stå över i förra numret och redovisas nu.

Den tredje och sista dagen på den 5:e nordiska kongressen för synpedagoger i Sandefjord föreläste Ulf Janson, professor vid Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet. Ulf Janson har under många år forskat kring det sociala spelet mellan barn med och utan synskador och intresserat sig för det synskadade barnets sociala delaktighet i syndominerade miljöer som förskola och skola. Temat för dagens

föreläsning var ”Delaktighetsbarriärer i en visuocentrisk värld”.

I en visuocentrisk världsbild upphöjs den visuella erfarenheten till norm och rättesnöre. Den bildar basen för våra common-sense-mässiga föreställningar om normalitet, verklighet och evidens. Vid perceptuell konflikt, exempelvis då visuell och auditiv information motsäger varandra, segrar i allmänhet synen. Vi

Diskussionsforum om ICEVI

Kære synsmedarbejdere

På syndanmark.dk har det længe været muligt at drøfte synsfagliges spørgsmål. ICEVI-Europe har nu oprettet et diskussionsforum, som alle europæiske synsmedarbejdere kan få adgang til. Her kan I stille spørgsmål til en anden kreds af medarbejdere, som måske har andre vinkler på nogle af de problematikker I arbejder med.

Her er det også muligt at efterlyse samarbejdspartnere og annoncere specifikke tilbud.

Find linket Discussion Board på:
<http://www.icevi-europe.org/index.html>

Venlig hilsen
Peter Rodney

har en tendens att uppfatta det vi ”sett med egna ögon” som sannare än det vi ”hört med egna öron”. Detta sammanhänger dels med synens centrala roll i tidig socialisation och i samspelet mellan föräldrar och barn, dels med själva karaktären på det visuella erfandet.

Denna visuella erfarenhet har fyra egenskaper som gör denna erfarenhet unik och central i formandet av verklighetsföreställningen hos den seende personen.

1. *Konstans/figur-grund.*

Synfältet är alltid närvarande och skapar en ram för upplevelsen av enskilda händelser. Det innebär att dessa enskilda händelser av synsinnet placeras in i ett större sammanhang, till vilka de har en varseblivningsbar relation. Synvärldens objekt ”hänger ihop” till en helhet som jag kan betrakta. Jämför med hörseln där denna fältkonstans och figur-grund-relation inte finns på samma sätt. Den ram mot vilket det enskilda ljudintrycket upplevs har inte en sådan konstans – det fält mot vilket ljudintrycket avtecknar sig är snarast ljudintryckets motsats, tystnaden.

2. *Substans.* Synvärldens objekt förknippas mycket tidigt med en föreställning om konkret materia. ”Det synliga” är också ”det gripbara” – synintrycket ger information om objektets form på ett sätt som, i allmänhet, kan verifieras i den taktila, på beröring beroende, erfarenheten. Undantag finns

förstås men i huvudsak gäller denna upplevelse om att det som kan ses också har en materiell existens.

3. *Distans.* Synintrycket kan bibehållas relativt oförändrat över varierande avstånd. Det innebär att vi får information om en verklighet som finns ”där ute” som den är, även om vi själva byter position. Jämför med de taktila intrycken som upphör så fort vår direkta kontakt med objektet bryts. Dessa intryck blir då inte lika effektiva i att bygga upp en föreställning om en oberoende verklighet.

4. *Kontroll.* På ett unikt sätt kan jag själv kontrollera synfältet genom att stänga av det och sätta på det – dvs blunda och titta. Detta blir mycket tidigt till en form av experimenterande med synintryck som alla seende barn sysslar med: tittut-lekar i en eller annan form. Anledningen till att denna lek är så engagerande och fascinerande för det lilla barnet är en lek som också prövar och bekräftar den viktiga omvärldens (föräldrarnas) närvaro och konstans. Inget annat sinnesintryck kan på samma sätt styras viljemässigt.

Med denna utgångspunkt berättade Ulf Janson om sin forskning om seende och blinda barns samspel i förskola och skola. Samspelet komplimenteras av att verklighetsföreställningar på visuell respektive icke-visuell grund skiljer sig åt i flera avseenden. Det kan inte minst illustreras i

låtsaslekar, där barn med fantasins hjälp bygger upp symboliska verkligheter. Sådana symboliseringar kan skilja sig åt väldigt mycket, beroende på om de konstruerats på visuell eller till exempel auditiv-haptisk erfarenhet. Ulf Janson gav exempel på hur leksamspel bryter samman genom att man missförstår varandra. De lekideér barn presenterar för varandra är helt enkelt inte meningsfulla för mottagaren. Och detta gäller ömsesidigt, från seende till blinda och från blinda till seende. Men här spelar den visuocentriska världsbilden in. Genom att den dels är så genomgripande, dels delas av en så stark majoritet i vårt samhälle märker vi inte alltid ömsesidigheten i dessa missförstånd, utan vi uppfattar att det är det blinda barnet som är ”avvikande” eller ”har fel” och skall läras och korrigeras. På så sätt skapas delaktighetsbarriärer i samspelet, vars grund är en omedveten egocentrism och etnocentrism hos den seende majoriteten. Det är detta förhållningssätt som Ulf Janson kallar visuocentrism.

Catarina Hägg
Preparandkursen
Ågesta Folkhögskola

Dokumentation från den psykologkonferens som beskrevs i förra numret finns på <http://www.synsraad.dk/psychology/>

Örnar hotar nordisk synpedagogik

Öppet brev till Nordiska synpedagoger

Den här dagen sitter Rabbit och Blixten på sin ekstock och har jättemycket att göra. De ska ta hand om alla sina barnbarn och se till att konsultuppdragen blir fler än antalet lediga dagar. Effekten brukar bli, det säger deras fruar Eva och Sofia, att de får mycket att göra än för lite... Men de är i alla fall av med örnen Ernie. Han jagar kaniner på andra ängar än den som ligger framför de båda kaninerna, varav båda har albinism men bara en av dem är närsynt.

Jag känner en viss likhet med mina vänner kaninerna. Som frilansare har man fullt sjå med att fylla sina dagar och den stora örnen finns väl i allas liv. En som stör den balans och harmoni man har rätt att känna. Man har faktiskt rätt att må bra, vare sig man ser bra – eller dåligt.

De örnar som är ute och flyger i våra länder är flera, om man nu ser örnen som en fara.

I Danmark är det den nya regionaliseringen som hotar amtsbaserade Syncentralens. Kommunerna ska köpa tjäns-

ter från regionernas syncentraler och frågan är, om de vet vad de köper. Hur ska man sätta priserna, hur ska man värdera och definiera tjänsterna och hur ska man veta vad alla olika individerna behöver? Kommer synpedagogiken att betraktas som en värdefull ingrediens i synrehabiliteringen? Eller räcker det med att träffa en optiker och få lite hjälpmedel? Vem ska betala? Varför är det inte lika bra att de privata optikerna som är intresserade kan fixa det här i några butiker över hela yndige landet?

I Danmark undrar man också vad som ska hända med Statens Ögonklinik när det integreras i Kennedyinstitutet. Den specialiserade genetiska ögonsjukvården med Tomas Rosenberg i spetsen har också en stor mission att fylla i hela Norden. De har en äkta empati, de har en djup kunskap och de har en viktig roll i utbildningen av alla synarbetare i Norden. Så vi är alla ansvariga för att försvara forskningen som verkligen handlar om de sjukdomar som är "våra". Istället för att styras av kommersiella krafter inom läkemedelsindustrin. Den risken är uppenbar inom forskningen om åldersförändringar i

gula fläcken. Det vet vi alla.

I Sverige är utvecklingen inom flera områden att göra konsulter eller konsulenter av experterna. Så är fallet både inom Specialpedagogiska Institutet och Arbetsförmedlingen Rehabilitering. Det innebär att barnen och de yrkesverksamma inte ska träffa de som kan något, utan deras lärare och arbetsförmedlarna blir snabbupplärda av sina konsulter som ska träffa barn och vuxna som ser dåligt.

Det är självklart att man ska lära andra, men det är viktigt att slå vakt om genuin specialpedagogik om människor som ser dåligt och att jag som gör det också träffar dig som kan mest. Punkt slut. Det kommer jag att hävda i resten av mitt liv, och jag uppmanar dig att göra detsamma.

Specialpedagogiska Institutet kan få problem med sin roll i framtiden. När de stänger ute föräldrarna och direktkontakten, så kommer syncentralerna att erbjuda den här servicen istället. Behoven kvarstår ju, och om jag vore förälder till mig själv så skulle jag aldrig acceptera att jag inte kan få direkt och snabb hjälp från den som kan mest.

I Sverige består syncentralerna verksamhet till 85 % av

seniorer, och en tröst är att förr eller senare befinner vi oss där allihop. Barnen får mer och mer kunnig personal, både i Stockholm och Skåne utvecklas särskilda barnteam och det nationella nätverket är ett tecken på att regionaliseringen av barnkunskapen har hittat sitt landsomfattande kontaktnät och utbyte.

Men i skolan och på jobbet har vi halkat efter. En person i Norrköping ska klara två län med nästan en miljon invånare. Jämfört med den tid då vi hade sex centra för yrkesrehabilitering så har utvecklingen gått väldigt fort. Nu ska Försäkringskassan bistå med hjälpmedel och hjälp, men när man förlorar synen – då är det en katastrof som inträffar och om någon då säger, att vänd dig till Försäkringskassan så kan du få bidrag till ett förstoringshjälpmedel till din dator.

I Finland har man kommit igång med utbyggnaden av syncentralerna, och när Föreningen Svenska Synskadade firar sitt 60-årsjubileum den 13 oktober, då vi får vi komma dit från Sverige och se till att man kan se dåligt och må bra även där. Nu är det inte bara Lea Hyvärinen som förknippas med low vision och inte bara Sonja Sjöstedt som jobbar med barn. Nu är det nya tider i Finland, och i takt med att de är Europas andra land när det gäller tillväxt så kommer resurserna att öka ännu mer i en nära framtid.

Norges Statens Støttesystem for Spesialpedagogik ska inte efterbilda det svenska Specialpedagogiska Institutet. Det är fel väg, det har ni kanske förstått att jag tycker. Men gärna efterlikna de svenska syncentralernas resurstilldelning, så att man även i Norge kan ha en central syncentral med ett 80-tal professionella medarbetare på samma sätt som man i Stockholm idag har mer än 80 medarbetare. När det gäller Tid, Tempo, Tillgänglighet och Tillit, så måste också framtidens Syncentralen snart möta fler privata alternativ. De svenska Synklinikerna är bara det första steget på väg mot de privata alternativen.

Men i Norge finns oplæringsloven. På samma sätt som i USA har människor med nedsatt syn rätt till rehabilitering enligt lag. Då finns det en grogrund för att skapa en sådan verksamhet, motivera människor att komma dit, utveckla insatserna och se till att man behåller de värden man hade tidigare, inklusive ett intressant jobb så man något att vara fri från när man tar ferie og drar till hytta.

Så visst finns det faror och örnar i luften.

Visst finns det brist på synpedagoger och resurser i våra länder. Men å andra sidan så har det nog aldrig funnits så många som arbetar med människor med olika typer och grader av synnedsättning som idag. Det är viktigt att vi som

kan det här även är med och ser till att byråkraterna inte får makten över resurserna och organisationerna, utan att kunskaperna, förändringsbenägenheten och empatin vinner i det långa loppet.

Den empati som ni som sitter här är så bra på. Att sätta er in i en annan människas situation, att förstå hur svårt det kan vara, att kunna inspirera människor att överträffa sig själva och inte hamna i BSS, bitterhet, skuld och självömkan.

Ha det underbart bra och håll synpedagogiken högt i luften så den syns från hela Norden, nej över hela jorden.

Varma hälsningar

Krister Inde

Synpedagog, nu och alltid

Sc Växjö söker synpedagog

Du ska ingå i ett team med synpedagog, optiker, kurator, ögonläkare, hjälpmedelsingenjör och administrativ assistent, och arbeta med både barn, vuxna och äldre. Du kan vara synpedagog eller arbetsterapeut med erfarenhet från syncentral. Upplysningar: Lena Boberg Ekström, 0470-58 88 07, eller Kerstin Giagmoridou, 0470-58 88 24

Kalendern

20 april

Handikapphistoriska föreningen, årsmöte och seminarium, Stockholm
www.hhf.se

24 april

Seminarium – Gränsöverskridande handikappvetenskap: Hjälpmedel och arbetsliv, Stockholm
www.ihv.se

24–25 april

Ljusskolan - "Belysning för äldre och synskadade", Knivsta
www.wabema.se/ljusskolan/index.html

4–6 maj

6.e Nordiske Handicap-historiske Conference, Svendborg, Danmark
www.handicaphistoriskselskab.dk/site/Indhold/Koferencer_og_mder/

8 maj

Manusstopp Nya Synvärlden

9–11 maj

SightCity, Frankfurt
www.sightcity.net/

10 - 12 maj

9th Nordic Network on Disability Research Conference, Göteborg
www.nndr2007.com

14–15 maj

NordiC Assistive Technology Conference (NAT-C), Oslo
www.nat-c.org/

29 maj

Hjälpmedelsinstitutets IT-konferens; Stockholm
www.hi.se/ITkonferens2007

17–19 juli

Sight Village, Birmingham
www.qac.ac.uk/sightvillage/

28 juli – 8 augusti

3rd IBSA World Games, São Paulo. www.ibsa.es/eng/campeonatobrasil.htm

4 september

Manusstopp Nya Synvärlden

6–7 september

LVI-dagarna, Växjö
www.lvi.se

25–30 september

14th Deafblind International World Conference, Perth (Australia) www.dbconference2007.asn.au

27–28 september

ForumVision forskningsseminarium, Göteborg
www.forumvision.org

4–6 oktober

"Inklusion/rummelighed i Europa med særlig opmærksomhed på Norden",

Köpenhamn

admin.nordskol.org/nordspes/nyheter/konference_040606/sv

10–12 oktober

Hjälpmedelsinstitutets ID-dagar, Stockholm
www.hi.se

16–20 oktober

Closing the Gap, Minneapolis (USA)
www.closingthegap.com

25–6 oktober

Syn - Kommunikation, Örebro

13 november

Manusstopp Nya Synvärlden

29 november – 2 december

8th Getting in Touch with Literacy Conference, St. Pete, Florida
www.fimcvi.org/index_files.cfm?category=31

2008

7–10 juli

9th International Conference on Low Vision, Montreal
www.opto.umontreal.ca/vision2008/

6–17 september

Beijing 2008 Paralympic Games